

EDEBİYAT

KAZAKİSTAN EDEBİYATINDA HİKÂYE

AYVAZ MORKOÇ

Bu PDF dokümanı, kitabın bir kısmını içermektedir.
DBY okurları için özel olarak oluşturulmuştur.

“dün” den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

“dün” den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

© 2023, DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI™

Tüm hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım amacıyla ve araştırma için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir şekilde kopya edilemez, elektronik ve mekanik yolla çoğaltılıp, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

DBY: 298

Edebiyat: 145

ISBN 978-625-6432-09-3

Sertifika No: 52315

Birinci Baskı: İstanbul, 2023

Yazar: Ayvaz Morkoç

Yayın Yönetmeni: İrfan Güngörür

Dizi Editörü: Furkan Öztürk

Kitap Editörü: Afina Barmanbay

Mizanpaj/Kapak Uygulama:

DBY Ajans

Baskı/Cilt:

Egokitap (Sertifika No: 51549)

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI / Library Cataloging-in-Publication Data (CIP)

Morkoç, Ayvaz

Kazakistan Edebiyatında Hikâye

Yazar: Ayvaz Morkoç (Doç. Dr.) Editör: Afina Barmanbay (Doç. Dr.)

İstanbul : DBY Yayınları, 2023.

294 s. ; 15,0 x 21,0 cm ___ (DBY Yayınları ; No. 298)

ISBN 978-625-6432-09-3

1- Edebiyat 2- Kazakistan Edebiyatı 3- İnceleme 4- Hikâye

Bu çalışma, Manisa Celal Bayar Üniversitesi'nin desteklediği 2018021 numaralı bilimsel araştırma projesine dayanmaktadır. Kitap "Türk Dünyasında Hikâye: Hikâye Geleneği, Ünlü Hikâyeciler ve Seçilmiş Hikâyeler" üst başlığı taşıyan projenin dört alt başlığından biri olan "Kazakistan Edebiyatında Hikâye" bölümünün geliştirilip zenginleştirilmesinden meydana getirilmiştir.

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI

Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4

Cağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul

Tel. - Faks: +90 212 526 98 06

www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

İçindekiler

Önsöz	9
1. Giriş	11
2. Kısas ve Masal Döneminden Hikâyeye Geçiş	18
3. Alaş Edebiyatı Döneminde Hikâye	21
4. Sovyet Dönemi Kazakistan Edebiyatında Hikâye	30
5. Bağımsızlık Dönemi Kazakistan Hikâyesi	52
6. Sonuç	56

KAZAKİSTAN HİKÂYELERİ

Karşılaşma	61
Saken Seyfullin	
Momıntay	67
Koşke Kemengerulı	
Çilekeş Ana Yüreği	79
Gabit Müsirepov	
Küye Efsanesi	89
Tahavi Ahtanov	
Duyguların Sağanağında	99
Şerhan Murtaza	
Derin Pişmanlık	111
Muhtar Magavin	

Özgürlüğe Doğru	127
Sabit Dosanov	
Karatay	141
Kadirbek Segizbayev	
Babamın Hikâyesi	153
Tölen Abdik	
Bisiklet	161
Tınımbay Nurmuğambetov	
Eski Sevda	173
Bekkoja Mukaev	
Akkaba'nın Ezgileri	181
Didahmet Aşimhanulı	
Üzgün Gözlerin Parıltısı	193
Nurdavlet Bebihanuğlı AKIŞ:	
Rüzgârlı Deniz	207
Bolat Kanatbayev	
Hüzün Salıncağı	219
Nesip Jünisbayev	
Asker Arkadaşı	249
Berik Şahanov	
Son Görev	261
Turısbek Savketayev	
Arazi Taksimcisi	283
Cumabay Şaştayulı	
Kaynakça	293

Önsöz

Elinizde bulunan bu eser Kazakistan edebiyatında batılı anlamdaki modern hikâyenin oluşum biçimi ve gelişim çizgisini kaynaklar ve metinler aracılığıyla belirlemek amacıyla kaleme alınmıştır. Araştırmada ilkin Kazakistan'ın Çarlık Rusya'sı tarafından işgali kronolojik sıra ile ana hatlarıyla anlatılmıştır. Ardından ülkede kıssa ve masal döneminden hikâyeye geçişin nasıl sağlandığı gözler önüne serilmiştir. Alaş edebiyatı döneminde hikâye karakteristik özellikleri ve ses getiren başarılı temsilcileriyle tanıtılmıştır. Bununla birlikte ülkede hikâye türünün kuruluş ve gelişmesine yön veren öncü isimler hakkında derli toplu bilgiler verilmiştir. Sovyet dönemi Kazakistan edebiyatında hikâyenin geçirdiği tarihî süreç ile aşamalar kronolojik olarak ele alınmıştır. Yoğun araştırma ve yazma çalışmalarıyla Kazakistan hikâyeciliğine yön veren, çığır açan ve katkı sağlayan edebiyatçılar anlatılmıştır. Seçilmiş hikâye metinleri günümüz Türkiye Türkçesine titiz çalışmayla aktarılmış, kimi hikâyeler şekil ve içerik yönünden irdelenerek üzerinde yorum ve değerlendirmeler yapılmıştır.

Sovyet dönemi Kazakistan hikâyesi dört ana döneme ayrılarak incelenmiştir. Bunlar; Sovyet edebiyatının başlangıç yıllarında hikâye, ikinci dünya savaşı yıllarında hikâye (1941-1945), savaş sonrası dönemde hikâye (1946-1956), Stalin sonrası yıllarda hikâye (1956-1990) alt başlıklarını içermektedir. Bunlara ek olarak bağımsızlık sonrası Kazakistan hikâyesi ayrı bir bölüm halinde ele alınarak üzerinde yorum ve değerlendirme yapılmıştır.

Kitabımızda tarihi ve teorik incelemenin dışında Kazakistan edebiyatına ait 18 adet hikâyenin günümüz Türkiye Türkçesine özenle aktarılmış metinleri yer alır. Yazarların doğum tarihleri göz önünde bulundurularak birer hikâyesi seçilmiştir. Hikâye metinleri verilmeden önce her bir hikâyeci hakkında tanıtıcı bilgiler verilmesi uygun görülmüştür. Sıralanan bilgiler her bir yazarın hayatı, sanatçı kişiliği, edebi görüşleri, hikâye sahasındaki arayış ve kalem faaliyetleri değerlendirilerek oluşturulmuş bilimsel araştırma ürünü verilerdir. Kimi yazarlar için verilen bilgiler önceden yayımlanan bildiri ve makalelerimizden yararlanılarak oluşturulmuştur.

Bu eser, mensubu bulunduğum Manisa Celal Bayar Üniversitesi'nin desteklediği 2018-021 numaralı bilimsel araştırma projesine (BAP) dayanmaktadır. Çalışma Türk Dünyasında Hikâye: Hikâye Geleneği, Ünlü Hikâyeciler ve Seçilmiş Hikâyeler üst başlığını taşıyan projenin dört alt başlığından birini içermektedir. Diğer bir söyleyişle projedeki “Kazakistan edebiyatında hikâye” bölümünün geliştirilip zenginleştirilmesiyle gün yüzüne çıkmıştır.

Kitap aracılığıyla okuyucuların Çağdaş Kazakistan hikâyeciliği hakkında derli toplu bilgi sahibi olması hedeflenmektedir. Eser sayesinde ülkemizdeki geniş okuyucu kitlesi ünlü hikâyeciler ve örnek hikâyelerden yola çıkarak Kazakistan hikâyesini yakından tanıma fırsatı bulacaktır.

Kaynakça

- Asfendiyarov, S. *İstoria Kazahstana*, Almatı, Kazakistan, 1993, 440 s.
- Aşırbayev, “Baspasöz Damuvının Kazırgı, Şındığı Onın Tüp-Törkinin Tanıvda”, *Kazak Edebiyeti Gezeti*, Kazakistan, S. II, s. 5-6.
- Avezov, M. *18-19. Gasırlardaki Kazak Edebiyeti*, Almatı, Kazakistan, 1933, 330 s.
- Bekturbekova, F. K. *Ulltk Poeziya Padişası*, Ortalık Gılımıy Kitaphana Yay, Almatı, Kazakistan, 2001, 260 s.
- Berdibayev, R. (1980), “Biyik Parız”, *Vakit Cane Kalamger*, Cazuvşı, Almatı, Kazakistan, 1980, 290 s.
- Biray, N. (2018), “XX. Yüzyıl Kazak Edebiyatı”, *Türk Dünyası Çağdaş Edebiyatları El Kitabı*, İstanbul, 2018, 824 s.
- Cumabay, M. *Köp Tomdık Şığarmalar Jıynağı I, Ölender; Dastandar; Engime*, Jazuvsı Yayınları, Almatı, Kazakistan, 2002, 320 s.
- Dönentay, S. *Urpağıma. Ytarım: Ölen, Engime, Oçerk, Felyeton, Makala, Estelikter*, Jazuvsı Yayınları, Almatı Kazakistan, 1999, 230 s.
- Elevkenov, Ş. “Zamandas Parasatı” *Vakit Cane Kalamger*, Cazuvşı, Almatı, Kazakistan, 1980, 220 s.
- Ergöbek, K. *XX. Gasır Basındağı Edebiyet: Hrestomatiya*, Bilim, Almatı, Kazakistan, 1994, 460 s.
- Gabdullin, M. *Kazak Halgının Avız Edebiyeti*, Sanat Yayınları, Almatı, Kazakistan, 1996, 320 s.
- Gömeç, S. (1993), “Tarihte ve Günümüzde Kazakistan”, *Yeni Forum*, 14/287, Ankara, 1993,
- Gömeç, S. *Türk Cumhuriyetleri ve Toplulukları Tarihi*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2003, 456 s.
- Hitchins, K. “Kazaklar”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, 25. c. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2002, 571 s.

- Iskakov, D. “Maylin Beyimbet”, *Kazak Edebiyeti: Ensiklopediya*, Kazakistan Damıv İnstitutu Yayınları, Almatı, Kazakistan, 1999, 570 s.
- İbrayev, Ş. “Avız Edebiyeti”, *Kazakistan: Ultık Ensiklopediya I*, Kazak Ensiklopediyası Yay. Almatı, Kazakistan, 1998, 360 s.
- İnce, D. G. *Koşke Kemengeruli'nın Hayatı, Sanatı ve Hikâyeleri*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü, İzmir, 2022.
- Kazak SSR Ensiklopediyası*, c. II, Almatı, Kazakistan, 1989, 450 s.
- Kazak SSR Kısaça Ensiklopediya I* Kazak Sovet Ensiklopediyasının Bas Redaksiyası, Almatı, Kazakistan, 1984, 442 s.
- Kenjebayev, B. (1950), *Kazak Baspa Sözüminin Tarihüna*, Almatı, Kazakistan, 420 s.
- Kırabayev, S. *Keneş Devrindegi Kazak Edebiyeti*, Bilim, Almatı, Kazakistan, 1998, 432 s.
- Kolcu, A. İ. *Çağdaş Türk Dünyası Edebiyatı*, c. I, Salkımsöğüt Yayınları, Erzurum, 2006, 624 s.
- Koygeldiyev, M. *Alaş Kozğalı*, Sanat Yayınları, Almatı, Kazakistan, 1995, 230 s.
- Mihaylov, V. *Hronika Velikogo Djuta*, Almatı, Kazakistan, 1992, 270 s.
- Mirzahmetov, M. *Kazak Kalay Orustandırıldı*, Almatı, Kazakistan, 1993, 335 s.
- Mukanov, S. *XX. Gasırdağı Kazak Edebiyeti*, Kızılorda, Kazakistan, 1932, 452 s.
- Narımbetov, E. “Kazakistan Jazuvşılar Odağı”, *Kazak Edebiyeti: Ensiklopediya*, Kazakistan Damıv İnstitutu Yay, Almatı, Kazakistan, 1999, 420 s.
- Özdemir, A. *Kazak Edebiyatında Hikâye*, Ötügen Yayınları, İstanbul, 2014, 636 s.
- Seyfullin, S. *Kazaktın Eski Edebiyet Nuskaları*, Kızılorda, Kazakistan, 1931, 222 s.
- Smayıl, K. “Gasırdı Şığarıp Salarda” *Zaman Kazakistan Gazeti*, 16 Kantar 1988.
- Söylemez, O. *Çağdaş Kazak Hikâyeleri Antolojisi*, Elips Kitap, Ankara, 2004, 268 s.

KAZAKİSTAN EDEBİYATINDA HİKÂYE

Ülkemizde Türkiye dışındaki Türk dünyası edebiyatlarının yeterince tanınmadığı bilinmektedir. Türk dünyası halklarının edebiyatları hakkında doğru bilgi sahibi olabilmek için her Türk topluluğunun edebi metin ve eserlerinin Türkiye Türkçesine titizlikle aktarılması gerekir. Geniş coğrafyaya yayılmış soydaşlarımızı yakından tanımak ve edebi eserlerini bilimsel yaklaşımla değerlendirmek önemli görevlerimizdendir. Türk dünyası topluluklarının edebiyatları söz konusu olduğunda Kazakistan edebiyatı en başlarda akla gelmektedir. Toplumsal varlık olan insanı en yoğun ve öznlü şekilde anlatmayı hedefleyen ve kısa hacimli nesir türü olan hikâye Kazakistan edebiyatında hayati öneme sahiptir.

Elinizde bulunan bu eser Kazakistan edebiyatında batılı anlamdaki modern hikâyenin oluşum biçimi ve gelişim çizgisini kaynaklar ve metinler aracılığıyla belirlemek amacıyla kaleme alınmıştır. Araştırmada ilkin Kazakistan'ın Çarlık Rusya'sı tarafından işgali kronolojik sıra ile ana hatlarıyla anlatılmıştır. Ardından ülkede kıssa ve masal döneminden hikâyeye geçişin nasıl sağlandığı gözler önüne serilmiştir. Alaş edebiyatı döneminde hikâyeye karakteristik özellikleri ve ses getiren başarılı temsilcileriyle tanıtılmıştır. Bununla birlikte ülkede hikâyeye türünün kuruluş ve gelişmesine yön veren öncü isimler hakkında derli toplu bilgiler verilmiştir. Sovyet dönemi Kazakistan edebiyatında hikâyenin geçirdiği tarihi süreç ile aşamalar kronolojik olarak ele alınmıştır. Yoğun araştırma ve yazma çalışmalarıyla Kazakistan hikâyeciliğine yön veren, çığır açan ve katkı sağlayan edebiyatçılar anlatılmıştır. Seçilmiş hikâyeye metinleri günümüz Türkiye Türkçesine titiz çalışmayla aktarılmış, kimi hikâyeler şekil ve içerik yönünden irdelenerek üzerinde yorum ve değerlendirmeler yapılmıştır.

Kitabımızda tarihi ve teorik incelemenin dışında Kazakistan edebiyatına ait 18 adet hikâyenin günümüz Türkiye Türkçesine özenle aktarılmış metinleri yer alır. Yazarların doğum tarihleri göz önünde bulundurularak birer hikâyesi seçilmiştir. Hikâyeye metinleri verilmeden önce her bir hikâyeci hakkında tanıtıcı bilgiler verilmesi uygun görülmüştür. Sıralanan bilgiler her bir yazarın hayatı, sanatçı kişiliği, edebi görüşleri, hikâyeye sahasındaki arayış ve kalem faaliyetleri değerlendirilerek oluşturulmuş bilimsel araştırma ürünü verilerdir. Kimi yazarlar için verilen bilgiler önceden yayımlanan bildiri ve makalelerimizden yararlanılarak oluşturulmuştur.

Kitap aracılığıyla okuyucuların çağdaş Kazakistan hikâyeciliği hakkında derli toplu bilgi sahibi olması hedeflenmektedir. Eser sayesinde ülkemizdeki geniş okuyucu kitlesi ünlü hikâyeciler ve örnek hikâyelerden yola çıkarak Kazakistan hikâyesini yakından tanıma fırsatı bulacaktır.

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI
Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4
Cağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul
Tel. - Faks: +90 212 526 98 06
www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

ISBN 978-625-6432-09-3

9 786256 432093